משנה · אחרונים · רש״ש · סדר קדשים

רש״ש על משנה ערכין

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש״ש על משנה ערכין

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-משנה-ערכין/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ד 6
משנה ה 6
פרק ג 6
משנה ב 6
פרק ד 6
משנה ב 6
משנה ד 7
פרק ה 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ה 9
פרק ו 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ד 9
משנה ה 10
פרק ז 10
משנה א 10
משנה ג 10
פרק ח 11
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ז 11
פרק ט 12
משנה א 12
משנה ב 12

משנה ג 13
משנה ה 13
משנה ו 14
משנה ז 14

פרק א

משנה א

בתוי"ט ד"ה הכל (**ב**') **וכ"ה בפירש"י**. לפניו היתה הגי' ברש"י בן י"ג [וכמו שהוא בגמ' ד"ו (רפ"א)] וכ"מ מדסיים רש"י ואינו איש עד שיביא שתי שערות ובבן י"ב ויו"א לא מהני ב"ש דקי"ל תוך זמן כלפני זמן בנדה (מ"ו) ע"ש בתד"ה קטנה. ולכן הגהת התוי"ט בהרע"ב בן י"ב אין נראה מדכתב ולא הביא ב"ש:

פרק ב

משנה א

במשנה אין בנגעים כו'. ישנה גם בספ"ג דנגעים:

שם בתוי"ט ד"ה פחות מסלע והעשיר. ל"ד כו' אלא אפי' כו' חוץ מסלע א' כו'. נראה דגם בדבריהם חוץ מסלע דנקטי ל"ד אלא אפי' נשאר פחות מסלע ג"כ מגלגלין. ואני מסתפק דאולי לרבנן דדרשי האי וכ"ע יהיה בשקל כו' לא יהו פחותים משקל ר"ל ג"כ דאם היה לו שקל וחצי אינו נותן אלא שקל. או לאידך גיסא דמחוייב ללות ולהשלים לב' שקלים שלמים. ואם לא ישיג נשאר עליו החוב עדיין דומיא דאין מחשבין חדשים להקדש דלקמן רפ"ז. ומהא דלקמן דקאמר יהיב תרתי ופלגא להאי כו' אין ראיה. די"ל דלאו בדוקא נקיט:

שם בסה"ד אטו כו' מי לא פסקינן כחכמים. י"ל משום דסד"א דמסתבר טעמי' דר"מ וכה"ג אמרינן בנדה (ל' ב') וכיוצא בזה כתבתי בתמורה (י"ח) וע"ש:

[**שם ד"ה ואין פתח בטועה כו' לפי שאם נאמר שב' ימים מאלו הד' מתחילת עת נדתה ישארו עד הי"א כצ"ל**. מהגרמ"ש ז"ל]:

משנה ב

ברע"ב ד"ה ולא נראה יותר כו'. ובדין היו שיהיו כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר אלא מפני יתירות הב' ידות שעה כו'. ואין טעם זה מספיק על הוספת ב' עיבורין שהיה די מפני זה עיבור אחד נוסף. ומכש"כ שאינו טעם על ח' חסרין. אלא יש עוד סיבות כגון שלא נראה הירח מפני העבים. או משום מתיא וירקא ועי' ברמב"ם בפרק י"ח מהלכות קה"ח. וז"ל בפירושו (אחר שכתב כטעם הרע"ב). וזו היא אחד מהסבות כו' ואין כוונתינו לדבר בכאן על כל אותן הסיבות ולא על טעם מנינן כו':

משנה ד

[**בתוי"ט ד"ה לוים היו כו' פשטי' דקרא כו'**. נ"ב בסמ"ג עשה קס"ט כתב וז"ל. ואע"פ שבפרק החליל (נ"ה) דורש פרשה זו בכהנים כאן דורש מפשוטו של מקרא שאומר שם וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו' עכ"ל. והח"ן כתב מדנפשי' ולא ראה את התוי"ט. מהגרמ"ש ז"ל]:

משנה ה

במשנה א"פ משה טלאים כו'. מש"כ התוי"ט דהא דתנן בפסחים פסח מצרים מקחו מבעשור אין נראה שיהא פסח מדבר בכללו. תמוה איך ס"ד לומר כן דהא חשיב שם ג"כ הזאה בא"א על המשקוף כו' בחפזון (ותימוצו) [וחימוצו] כל היום. הכי כל אלו נהגו בפסח מדבר:

פרק ג

משנה ב

במשנה ובשדה מקנה נותן את שוויו רא"א כו'. ופסק הרמב"ם פ"ד מהל' ערכין הכ"ו כת"ק ושאינו מוסיף חומש כדמסקינן לקמן בגמרא. וכ"כ הרשב"ם בס"פ המוכר את הבית והתוס' ספ"ד דגיטין דפודין אותה בשוויו. ולפלא בעיני על המל"מ שם שפלפל בדין זה ונעלמה מאתו משנה זו עם הגמרא שעליה. וכן פרש"י לקמן (כ"ו ב') במשנה וגם מהכ"מ אישתמיט לפי שעה המשנה והגמרא שלא ציין מקור דינים הללו:

פרק ד

משנה ב

במשנה אבל בקרבנות אינו כן אפי' כו'. לשון הרמב"ם בפיה"מ אבל היה עני באותו הפרק שנתחייב בקרבן ה"ז יביא קרבן עני ואפי' אחר שהגיעו לרשותו הנכסים. ומשמע דבכל קרבן עולה ויורד הדין כן. ותימה דהלא משנה מפורשת בסוף כריתות הפריש לעשירית האיפה העשיר יביא עוף העשיר יביא כשבה כו'. הרי דאפי' כבר הפריש לקרבן עני אם העשיר אח"כ מחוייב להביא קרבן עשיר. וע"כ לא פליגי לקמן בגמרא במצורע אלא בתר איזה קרבן אזלינן אבל למיזל בתר חיוב ליכא למ"ד. ועמש"כ בתמורה (כ') בתד"ה הני:

שם ברע"ב ד"ה ה"ג כו' היה עני והעשיר כו' אשר תשיג יד הנודר א"ר כו' עשיר והעני נמי תשיג יד הנודר כתיב והתו"ח גמגם עליו מלשון הגמרא שלפנינו ועי' רש"י. וע"כ

גירסת הרע"ב היה בגמרא כמו שהעתיק. ונ"ל משום דמשקל פוֹעֵל לו שני מובנים. הא') לשמוש התואר כמו ראובן הכותב שתוכל לקראו כן אף בשעה שאינו כותב. והב') הוא לבינוני פועל שהוא כותב בשעה שמדברים עליו. וכאן מפרשינן ליה בהב' מובנים ולחומרא:

שם בתוי"ט ד"ה והעשיר כו' ונ"ל דר"ל קודם שיערכנו כו'. ונ"ל דל"ד בזה במחכ"ת דפשוט דאף שהיה עני בשעת הערכת הכהן אם העשיר קודם נתינה נותן ערך עשיר כדמוכח לעיל רפ"ב נתן סלע והעשיר כו' דודאי ר"ל עפ"י הערכת הכהן ואפ"ה תני סיפא פחות מסלע והעשיר נותן נו"ן סלע ומשמע אעפ"י שהעריכו הכהן כבר כדין השגת יד. וכ"מ שם בתד"ה בעידנא דפירשו היה עשיר היינו בשעת הערכת הכהן והעני היינו קודם נתינה. א"כ היה עני פי' ג"כ בשעת הערכה והעשיר קודם נתינה. וכ"מ מפרש"י בב"מ (קי"ג ב') בד"ה ומפץ שכתב ואפי' העשיר לאחר שאמדוהו ונטל מה שבידו אך לכאורה מפרש"י לקמן בס"פ שום היתומים משמע כהתוי"ט שכ' ולפי דמים ששמאוהו יתן שהרי בזמן שהעריכו כהן לא היה לו יותר. ומוכח דאעפ"י שלא נתן אז שהרי כתב מקודם וזה משהא אותה וימכרנה כו' יתן. אולם י"ל דדינא דהעשיר אינו אלא שהעשיר בכדי שיוכל לתת כל הערך שעליו משלם. וכה"ג כתב הלח"מ בפ"ג מהלכות ערכין לענין עשיר והעני ויישב בזה קושיית התוס' דלעיל (ל' ב') ד"ה בעידנא לדעת הרמב"ם ע"ש:

שם ד"ה רי"א כו' ולא ידעתי מאי קשיא להו דהא דרשינן לי' בפ"ו מ"ג (ועי' בגמ' רכ"ד) ול"נ ליישב דהרי ר"י לא פליג על הנך דרשות דלקמן. ואפ"ה דריש ליה להך דהכא ג"כ וע"כ צ"ל דיש במשמעו עוד דרשה אחרת לבד הנך דלקמן. ולכן שפיר הקשו מאי דרשי בי' רבנן. אבל עדיין צ"ע מגמרא דב"מ (קי"ד) דאיתא שם הוא ולא ב"ח ואידך עד שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו וע"ש בתד"ה במכותו ובד"ה מהו:

שם בא"ד והא תנן היה קרוב ונתרחק ה"ז כשר כו' בגמ' הא תניא. ול"ד כלל במחכ"ת דמתניתין יל"פ דנתרחק קודם ראיית העדות וא"כ היה כשר מתחלתו דהיינו משעת ראיית העדות עד סופו דהוא הגדתו בב"ד. דזה ודאי אין לומר דמקשה דליבעי שיהא כשר אף קודם ראיית העדות. דהא גם בערכין לא בעי ר"י שלא יהא עשיר קודם קבלת הערך עליו. אבל מברייתא פריך שפיר דמכשרת אף בנפסל ביני לביני:

משנה ד

ברע"ב ד"ה נותן כו' דכתיב כערכך יקום. ותמה התוי"ט דהאי קרא לא כתיב בערכין אלא במקדיש שדה אחוזה ושם אין דין השגת יד (השגת יד מאי בעי הכא) ותירץ דאם

א"ע למקדיש שדה אחוזה כו' תנהו ענין למעריך כה"ג דריש בחולין (קל"ט) קרא דונתן את הערכך הכתוב בשדה מקנה לענין ערכין ע"ש בפרש"י:

פרק ה

משנה א

במשנה ושוקל בשר כו' בתוס' כתבו. ואני כו' דוקא נקט שוקל מעיקרא כו'. לפי' זה נראה שנותן מעט מעט בהחבית עד שתתמלא. ואם יִוָתֵר בבשר ששקל בתחלה ישקול המותר וינכהו ממשקל הראשון. ואם יפחות דהיינו שלא יהיה די בהבשר ששקל בתחלה למלאות הכלי יוסיף עוד בשר אחר שישקלהו טרם נתינתו להחבית עד שתתמלא. והתוי"ט לא הבין כן בדבריהם ע"ש:

משנה ב

בתוי"ט ד"ה יתנו היורשין כו' וקשה לי דהך קרא לא כתיב אלא במך כו' וא"כ כשאינו מך כו'. זה לק"מ דהא לעיל (ו ב') אמרינן דגוסס לא נערך דלאו בר העמדה והערכה הוא וכן לעיל (ד'). ופשוט דאפי' אם המעריך אינו מך פטור. והוא כפרש"י שם (ד') ד"ה ולא כהן הלכך ליתא בערכין דאי עני הוא לא קרינן בי' והעמידו כו'. ועמש"כ בס"ד בקדושין (ד' ב') בתד"ה מעיקרא:

מה שהביא מלשון הראב"ד דשם דהעמדה והערכה באה למעוטי גוסס ויוצא ליהרג שאינן ראויין כו'. תימה דיוצא ליהרג לא מימעט מטע"ז אלא מקרא דכל חרם כו' כדאיתא לעיל (ו' ב'). ואולי אשגרת לישן הוא דתרוייהו תנינו להו כאחד שם במשנה:

שם בא"ד מה שרצה ליישב דעת הרמב"ם בהא דמטלטלי דיתמי לא הוו משתעבדי אלא מתקנת הגאונים. דבריו בזה מגומגמין מאד כמבואר למעיין הישר. ולבסוף מסיק שלפני הרמב"ם לא היתה הגירסא בסוגיא כמו שהוא לפנינו. אבל מ"מ ע"כ אוקימתא דמיירי בשעמד בדין גם הוא הי' גורס ואני אומר דהתוס' ע"כ לא הוי גרסי כלל כל השקלא וטריא ואוקימתא דכשעמד בדין וכן בסה"ע לא גרסי מאי ניהו שעמד בדין כו'. דלגי' שלפנינו קשה טובא מש"כ לעיל (ו' ב') בד"ה כי פליגי. ובנודר ומעריך שמא יחול מיד ולהכי גובה מן היורשין. ור"ל אפי' לא עמד בדין. דאי עמד בדין אפי' אם הזיק חייב כמבואר שם בסוגיא. ות"ק הא ס"ל דמלוה ע"פ אינו גובה מן היורשין. ומלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמי מדפוטר בהזיק כדאיתא שם. וטעמא נ"ל משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ואפי' בעלי כדמוכח לקמן בפ' המקדיש את שדהו (כ"ז) במשנה חזר כו' ממשכנין כו' וכן הבין שם התוי"ט. וא"כ אין מקום להוציא שלפנינו וע"כ ל"ג לה כלל:

[**שם סד"ה ערך ידי כו'**. נ"ב עי' בשמע שלמה להאלגזי פ' בחקתי ובמל"מ פ"ב מהל' ערכין ה"ד. מהגרמ"ש ז"ל]:

משנה ה

בתוי"ט ד"ה חייבי חטאות כו' וה"נ אשם נזיר טמא מה שאין מעכבו מלמנות מש"ה ל"א דאתי לשהוויי. תמוה מאד דהא כיון דאינו מעכבו לשום דבר מדוע לא ימנע מלשהות אותו. ועי' בלח"מ בפ"י מהלכות נזירות ה"ח דאשם נזיר טמא באמת ממשכנין עליו וכן אשם מצורע ועולתו לדידן דלא פסקינן כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא:

פרק ו

משנה א

ברע"ב סד"ה בבקר ובערב כו'. השתא דקי"ל מטלטלי דיתמי הוו משתעבדי לבע"ח הרי בע"ח היה נשבע וגובה כו'. ותמה התוי"ט דמה מקום לשבועה זו כיון שע"י הודאת האב כו'. וי"ל דאין כוונתם רק על בע"ח עובד כוכבים כשרבית אוכלת בהן וכגון שקבל עליו לדון בד"י כדאוקימנא. וכן בכתובת אשה. ואח"ז מצאתי כן בתור"ע וצריכין דבריו הגהה קצת:

שם בתוי"ט סד"ה הערב כו' ועוד שמעתי שיש לפסוק כר"א כו'. ואין זה ראיה של כלום דהא גם ר' יהושע מודה דהוי חיישינן לקינוניא אם לא דיש שאלה להקדש כדמסקינן בגמרא (כ"ג ע"א):

משנה ב

ברע"ב ד"ה והיתה. שקדמו גירושין כו' כ"כ רש"י. לרווחא דמילתא פי' כן. דאיכא לאוקמה כשהדירה:

משנה ד

בתוי"ט ד"ה המקדיש כו' ובפ"ט דב"ק שם מתקיף לה ר"ז וכי דעתו ש"א על תפיליו. ומשני אביי המקדיש סבר מצוה קא עבידנא. והרי הכא מסקינן דגם בזבינא הדין כן. ונ"ל דאביי ל"א שם כן אלא לתרוצי מלתא דר' אבא דאמר כל המקדיש אין דעתו כו' אבל שם במסקנא בלא"ה לא קם דבריו וגם ר' אבא חזר בו שם. אלא אמרינן דאף שאין דעתו ע"ז. כיון דבאמירתו נכללו גם המה. דברים שבלב אינם דברים. ולכן גם בזבינא דינא הכי. וכן סתמא דגמרא בב"ב (קנ"א) תפילין איקרי נכסי כו'. וקאי על הא דלעיל שם אמר נכסי לפלניא. ומש"כ עוד התוי"ט והיינו נמי טעמא דבערכין כו' ולא היה דעתו אתפילין. ל"ד כלל דבערכין ודאי לא מהני מה שבדעתו לא היה ע"ז כדפריש שם רב

אושעיא וכי דעתו ש"א ע"ע למשכנו. והחילוק שבין ערכין להקדש הוא משום גזה"כ בערכין דמסדרין מקרא דואם מך הוא. ואע"ג דגם בהקדש ס"ל לריו"ח בב"מ (קי"ד) דמסדרין היינו דוקא בכגון דאמר הרי עלי מנה לבד"ה כדאיתא שם. אבל במקדיש דבר מיוחד פשוט דאפי' הקדיש מזונו של אותו יום ה"ז מקודש. וה"נ במקדיש נכסיו כיון דתפילין בכללן הוה כאילו הקדישן בפירוש:

משנה ה

ברע"ב ד"ה לכרך. שדרך סוחרים לבוא שם כ"כ רש"י. בפשוטו יל"פ דשם נמצאים עשירים ונשיהם מתקשטות יותר מדשל עיירות וכפרים:

פרק ז

משנה א

בתוי"ט ד"ה ולא גואלין כו' בשלמא לשמואל כו' לא גואלין לאחר היובל כו'. נלע"ד דה"פ לא גואלין בגירוע (דומיא דאין מקדישין דרישא) וכ"מ מדל"ק בשינויא אליבא דרב דולא גואלין היינו בגירוע ע"כ משום דגם לשמואל פירושו כן. ולהכי לשמואל ניחא דאין גירוע פחות משנה אחר היובל דזהו דכתיב אם משנת היובל כו' דפירושו אליביה משנה שאחר היובל והיינו בכל השנה דאין מחשבין חדשים להקדש. אבל לרב הא אפי' יום אחד אחר היובל יש כאן גירוע שנה שלימה דשנת היובל. ונ"ל דגם רש"י פי' כן. ומש"כ דקמ"ל כו' הוא ליישב דלא תיקשי גם לשמואל מאי קמ"ל דאין מחשבין כו' כדמקשה אליבא דרב. והתוי"ט נראה דלא הבין כן ולשון רש"י אטעיתי'. ולכאורה אינו מיושב לשון המשנה לפי הבנתו. אולי יפרש דיובל פי' בתחלתו דיובל הוא משמט בתחלתו. כדלקמן (כ"ח ב') (וכל השנה כולה נקראה שנת היובל) ואתיא כרי"ש בנו של ריב"ב שם. ואף לרבנן י"ל פחות משנה למנין עולם. ור"ל דא"צ לגאול דהקדישו אינו כלום. אח"ז מצאתי בלח"מ בפ"ד מהל' ערכין הי"ב קצת ממש"כ:

שם בתוי"ט ד"ה היו שם נקעים כו' כבר כתבתי כו' שאינו מפרש במשנה כפי האמת שבגמ'. תמוה דאף לפי המסקנא דמוקמינן לה במלאים מים הוה הדין כן כדהביא לקמן מרשב"ם ותוס'. ומנ"ל למשוכי דעתיה לדעת הרמב"ם המוקשה כמש"כ לקמן:

משנה ג

בתוי"ט סד"ה גאלה אחר כו' ושוב ראיתי בתוס' כו' שהרי אם גאלה אחר לא ימכרנה כו'. בתוס' הלשון שהרי אם גאלה אחר למכרנה כו'. נראה דר"ל דלמאי איצטריך עוד מלמד שיוכל לגאול ושתהא לפניו כשדה מקנה פשיטא דיכול למכרנה לבעלים אם

ירצה. וגי' התוי"ט [וכ"ה בדפוס ויניציא (רפ"ח)] לא ימכרנה ל"י להולמה אם לא בלשון תמיהה:

פרק ח

משנה ג

במשנה אמר אחד ה"ה שלי בכ"א הבעלים נותנין כ"ו כו'. נ"ל דאם ירצו הבעלים לתת לגיזבר החומש לבד דהיינו ה' סלעים (ואולי דדי אפי' בד' וכ"מ מקושיית הגמרא ולימרו אתא גברא בחריקין) הרשות בידם והשדה תשאר אצל האחר בכ"א בע"כ. (וכן בשארי הבבות לפי חשבון שימולא רק כ"ה). ואלת"ה לקתה מדת הדין שיבא אחר ויוסיף על מחיר השדה שאמרו הבעלים עד פחות מעט מחומש רק בכדי שיכופו את הבעלים לפדות בתוספתו של זה:

שם בחמשה ועשרים. וכתב התוי"ט דכן העתיק הר"ב תרי זימני. לפנינו נמצאו ד' זימני. ואולי היה לפניו השאר בנוטרק"ן:

משנה ד

במשנה אראב"ע מה אם לגבוה כו' עאכו"כ שיהא אדם חס על נכסיו. ובגמרא דאתי לאסופי הא דאל יבזבז יותר מחומש. וקשה דמנ"ל הא. נימא דיו וכר"א:

שם בתוי"ט סד"ה אמר ראב"ע כו' והרמב"ם כו' פסק כראב"ע. נראה טעמו משום דסתמא דגמ' פריך בכתובות (ס"ז ב') מהא דר"א על מר עוקבא דבזבז לפלגי' דממוניה:

משנה ז

במשנה רי"ש אומר כו'. הסדר הדורות בהגהות הש"ס הביא בשם הסמ"ג דגורס במשנה הא כיצד אי אתה מקדשו קדושת מזבח אבל אתה מקדשו קדושת חביבות פירוש כו' לומר הרי הוא מקודש בקדושת בכור כו' מפני חביבות המצוה ע"ש. וגירסא זו תמוה דהרי לעיל אמרינן וריב"ב דחל על קק"ד ועל קק"ל מנ"ל ס"ל כרי"ש הרי מוכח דרי"ש דריש ליה להקדש עילוי. אבל קדושת חביבות ל"ל וכדאיתא לקמן בגמרא. והסמ"ג צ"ל דגריס כן בברייתא דמייתי הגמרא לקמן:

שם הא כיצד מקדישו אתה הקדש עילוי. פירש הרע"ב כמה אדם רוצה ליתן בו להעלותו עולה כו'. ויפה כ"ע התוי"ט דלא דק. דהא אינו רשאי להתפיסו לזבח אחר כדקאמר ואי אתה מקדישו הקדש מזבח. והתו"ח ל"ד כלל בזה דנתחלף לו עולה בבכור עיין עליו:

פרק ט

משנה א

במשנה מכרה לו לפני ר"ה והיא מלאה פירות כו'. נ"פ דאם מכרה לפני ר"ה אחר שקצרה והגיע שנתים ימים ועדיין לא בכרה התבואה אינו מותר לגאול דבעינן תרתי שנים ותבואות. אולם אם רק אותה באגא לא בכרה. אולי יוכל לגאול כמו בשדפון שהביאו התוספות:

שם ברע"ב ד"ה אינו מותר לגאול כו' כגון אם מכרה עשר שנים לפני היובל במנה נמצא שמכר פירות כשו"ש בעשירית מנה כו' כ"כ רש"י וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחבורו פי"א הלכה ה'. וק"ל דהא בהעשר שנים דלפני היובל נמצאים ב' שמיטות דאינן בנות תבואה וקרא כתיב כי מספר תבואות הוא מוכר לך. וכה"ג פריך בב"מ (ק"ו) על פדיון הקדש דשדה אחוזה. והתם משני דחזיא למישטחא בה פירי ופרש"י דלא כתיב ביה שני תבואות. אבל הכא הא כתיב כי מספר תבואות כו'. וצ"ל דס"ל ז"ל דכיון דגבי גאולת מכירת שד"א כתיב וחשב את שני ממכרו ולא כתיב תבואת ממכרו ש"מ דלא קפדינן אלא משנים. וכ"מ בב"מ שם דפריך סתמא שביעית ל"ת לו מן הגירוע דמשמע דפריך מסתם פדיון בין דמכר בין דהקדש דפסיקא ליה דגם במכר עולה בגירוע. וכן רש"י שם בתירוצא כתב סתם דגבי פדיון שד"א ל"כ שני תבואות. דמשמע אפי' דמכר. ואגב ראיתי ברמב"ם שם ה"ו שכ' ואינו מחשב כו' שנאמר ע"פ השנים לא ע"פ התבואות. ותימא דהאי קרא כתיב אצל פדיית הקדש. והביאו על פדיית מכר שהקפידה תורה גם אתבואות. ולפמש"כ י"ל קצת:

שם ד"ה אינו עולה וכו'. אבל היתה שנה הראויה לתבואה ונרה כו' וכ"כ רש"י. ולע"ד הנל"פ דנרה כו' קאי אירישא דאפי' היתה שנת שדפון בכה"ע והוא נרה או הובירה עולה לו דכה"ג אמר שמואל בב"מ שם אמתניתין דהתם ל"ש כו' אבל לא זרעה כלל לא דא"ל אילו זרעת כו' ע"ש:

משנה ב

במשנה לא ימכור ברחוק וינאל בקרוב כו'. הנה כשנגאלת בקרובים לא בארה לנו המשנה אם בהם ג"כ נוהגים דינים אלו או לא. והקרא שמביאה הגמרא לקמן למעוטי דברים אלו לא כתיב אלא בגאולת בעל השדה. אך בת"כ פרק ה' סמן ה' ממעטם גם בקרובים מקרא דואם לא מצאה ידו כו' באם אינו ענין ע"ש. אמנם נראה דדין גרעון אינו אלא בגאולת בעל השדה אבל קרובים כשבאים לגאול מחוייבים ליתן כל מחירה שנתן הלוקח בעבורה ואינו מגרע להם השנים שעברו שהיתה בידו. כי לא כתיב וחשב כו'

רק בגאולת בעל השדה בעצמו. וכ"מ פשטיה דקרא למתבונן בעינא פקיחא. וק"ל הא דאיתא בקדושין (כ"א) איתיביה אביי מה ת"ל יגאלנו כו' לרבות כל הגאולות שנגאלו כסדר הזה כו' בתי חצרים ושדה אחוזה בהדיא כתיב כו' ע"ש. מדוע לא נאמר דאתי לרבויי בהן גאולת קרובים בגירוע כמו עבד עברי הנמכר לנכרי דבהדיא כתיב ביה גירוע אף בפדיון קרובים:

משנה ג

במשנה רבי אומר ליתן לו שנה ועיבורה. עי' פרש"י והרע"ב. והגרי"פ ברל"צ כ"ע דל"ד שהרי נודע דיתרון שנת החמה על שנת הלבנה היינו יכ"א ר"ד כו'. וממחכ"ת אדרבה הוא ל"ד דהחשבון דיכ"א ר"ד הוא בהחשב שנת הלבנה שנ"ד ימים ח' שעות תתע"ו חלקים שכך היא שנתה באמת כדאיתא לעיל פ"ב בסוגיא דא"פ מד"ח המעוברין בגמרא ופרש"י. ושנת החמה שס"ה יום ורביע עי' בעירובין (נ"ו). אבל הרע"ב שכ' שנת לבנה שנ"ד יום לבד שכן הוא ברוב שנים כשאחד מלא ואחד חסר. כי אליבא דרבנן ודאי דאין מונין השעות דאמרי בברייתא י"ב חדש. ואמרינן במגילה (ה') שאין מחשבין שעות לחדשים א"כ אדרבה יהיה שנת חמה יתירה י"א ימים ורביע. אבל באמת גם אליבא דרבי לא חשיב הו' שעות כדאמר בברייתא מונה שס"ה ימים כמנין ימות החמה ולא הזכיר השעות וכ"כ הרמב"ם בפי' להדיא ואין חוששין לשעות כו' וזה אישתמיט מהגרי"פ. ונמצא שפרש"י והרע"ב מכוון יפה:

שם ברע"ב ד"ה ואינה רבית גמור כו' ולא ע"י מכר כו'. כיון לתירוצא של התוס'. אבל מ"מ ק"ל על הרע"ב שפי' אליבא דריו"ח ולא כרבא דלכ"ע צד אחד ברבית אסור וע"ש בפרש"י ותוס' וק"ק דהרי הלואה פשוטה ג"כ אינה אלא צד אחד ברבית דאם לא יפרענו קודם שביעית תהא משמטתו. וי"ל:

משנה ה

במשנה חוץ מן השדות כו'. משמע דחצירות לכ"ע נחלטות אף אם לא מכר אלא החצר לבד דומיא דשדות. (ולפי מאי דמוקי לה בגמרא בחולסית ומצולה אינה ראיה). וכ"מ בתוי"ט פ"ג דמעשרות מ"י (וראייתו שם מהא דג' חצירות של ב' ב' בתים תמוה דשם לא איירי אלא לאשמעינן מה זה נקרא עיר חומה להיות נחלטים בה הבתים). וא"כ קשה הא דאיתא בסוכה (נ') בית שאין בו דע"ד אינו נחלט בבתי ע"ח ואמאי נימא דלא גרע מחצר כדאמרינן שם לענין הנחת השיתוף בו ע"ש. וי"ל דשם מיירי שאין באותו חצר אלא בית זה בלבד דומיא דאין משתתפין בו ששנינו שם ולכן לא מיקרי חצר כיון שאין

בו בתים זולתו. גם י"ל דשם איירי לענין הא דבענין ג' חצירות של ב' ב' בתים דבית כזה אינו מצטרף לחשבון ב' בתים:

משנה ו

במשנה עיר שגגותיה כו'. נ"ל דאתי לאפוקי דאם כתלי החצירות (שהם בלא גגין) המה חומתה דשפיר ה"ל דין עיר חומה דקרינן בה בית מושב עיר חומה. ונראה דהך מתניתין אתיא ככ"ע דאפי' ר"ש דלעיל מודה בה דע"כ ל"פ אלא דכל העיר מוקפת חומה כראוי דנקראת עיר חומה. רק באותו בית נבנה בחומה. אבל אם כל בתיה נבנו באופן זה לא נקראת כלל עיר חומה:

משנה ז

במשנה ונגאלין מיד וכל יב"ח כבתים. לכאורה ל"ל למתני וכל יב"ח ליתני דנגאלין מיד לבד וכמו דתני בברייתא גאולה תהיה לו מיד. אדרבה טפי ה"ל לאשמעינן דנגאלין לאחר יב"ח דאינן כבתי ע"ח שלאחר יב"ח אינו יכול לגואלן. ואולי דאשמעינן דדוקא כל יב"ח ולאפוקי בשנה שניה א"י לגאול דלמאי מדמית להו אי לשדה הא אינה נגאלת בפחות מב' שנים. ואי לבתי ע"ח ג"כ אין נגאלים דכבר נחלטים ללוקח בכלות השנה. אך לקמן בגמרא משני ר"פ ל"נ אלא כו' ופגע בו יובל בשנה שניה כו' להכי איצטריך וביובל יצא. וא"כ אית לן למימר דגם גאולה תהיה לו דסמיך ליה מיירי ג"כ בשנה שניה וכ"מ בקדושין (כ"א) בתד"ה משום ובמהרש"א שם דנגאלין אף בשנה שניה. אמנם נ"ל דמתניתין אתי לאשמעינן דכל יב"ח נגאלין כבתים. דהיינו בלא גירוע כדמוכח במתניתין לעיל (ל"א) וכפרש"י ולא כפי' התוס' שם (בע"ב) אליבא דרבא. אבל לאחר יב"ח נגאלין בגירוע: